

JANOVA APOKALYPSA

Jako pozoruhodný dokument se nachází na konci „Nového zákona“ Apokalypsa, tajné „Zjevení svátého Jana“. Vytušit tajuplnost tohoto spisuje možné už po přečtení prvních slov: „Zjevení Ježíše Krista, jež dal mu Bůh, aby ukázal svým služebníkům, co se má vbrzku stát; a *ve znameních* poslal po andělu svém, svému služebníkovi Janovi“ (1,1). Co se zde zjevuje, je „*posláno ve znameních*“. Nesmí se tedy přijímat slovní význam jako takový, nýbrž musí být hledán hlubší, pro nějž je znění slov jen *znaméním*. I na takovýto „tajný smysl“ však ukazuje mnohé. Jan se obrací k *sedmi* sborům v Asii. Tím nemohou být myšleny smyslově skutečné sbory. Neboť počet *sedmi* je svátým symbolickým číslem, které musí být zvoleno pro svůj symbolický význam. Skutečný počet asijských sborů by byl býval jiný. Na tajuplnost spisu ukazuje rovněž to, jak Jan k zjevení přichází: „Byl jsem v *duchu* na den Páně, a slyšel jsem za sebou mocný hlas jako zvuk polnice, řkoucí: Co vidíš, napiš do knihy a pošli *sedmi* sborům“ (1,10-11). Jde tedy o zjevení, které obdržel Jan v *duchu*. A je to zjevení *Ježíše Krista*. Co se Kristem Ježíšem zjevilo světu, ukazuje se zahaleno do tajného smyslu. Musí se tedy hledat v Kristově nauce tajný smysl. *Toto* zjevení se má k obyčejnému křesťanství tak, jako se mělo v předkřesťanských dobách zjevení mystérií k lidovému náboženství. Tím se pokus pojednávat o Apokalypse jako o mystériu ukazuje být odůvodněný.

Apokalypsa se obrací k *sedmi* sborům. Co se tím míní? Aby se poznal tento smysl, stačí vybrat jen jedno z těch poselství. V tom prvním se praví: „Andělu sboru v Efesu piš: Toto praví ten, jenž drží *sedm* hvězd ve své pravici a kráčí uprostřed *sedmi* svícňů zlatých: Znáš skutky tvé, i trápení a trpělivost tvou, i že nehodláš podporovat ty, kdo jsou zlí, a podrobil jsi zkoušce ty, kdo se prohlašují za apoštoly, byť nejsou, a shledal jsi je nepravými. A vytrvalost máš, a svoji práci jsi stavěl na mém jménu, a nenechal ses znavit. Ale žádám od tebe, abys dospěl ke své nejpřednější lásce. Pomni tedy, od čehos' odpadl, změň smýšlení a konej nejznamenitější skutky. Nestane-li se tak, přijdu k tobě a pohnu tvým

svícnem z místa jeho, své smýšlení-li nezměníš. To však máš k dobru, že nenávidíš skutky Mikulášenců, jež i já nenávidím. Kdo uši má, slyš, co duch praví sborům:

Vítězi
dám pokrm ze stromu života,
kterýž jest v ráji Božím."(2.1 - 7)

- To je poselství, směřující k andělu prvního sboru. Anděl, kterého je třeba si představit jako ducha tohoto sboru, je na cestě naznačené křesťanstvím. Je schopen rozeznat falešné vyznavače křesťanství od pravých. Chce být křesťanským a svou práci opíral o jméno Kristovo. Ale požaduje se od něj, aby si nijakými omyly neuzavíral cestu k nejpřednější lásce. Předvádí se mu možnost, jak se takovými omyly může sledovat nepřavý směr. Kristem Ježíšem je naznačena cesta k dosažení božství. Aby se postupovalo dál ve smyslu, v němž je daný první podnět, je zapotřebí vytrvalosti. Avšak je také možno se příliš brzy domnívat, že byl vystižen ten pravý smysl. To se stane, když se někdo dává vést Kristem kus cesty, a pak jeho vůdcovství přesto opustí, protože se oddává nesprávným představám o něm. Tím se zase upadne nazpět do lidské nízkosti. Sejde se z cesty „nejpřednější lásky“. Vědění ulpívající na smyslové srozumitelnosti je povýšeno do vyšší sféry tím, že se zduchovní, učiní se božským. Nedostane-li se k takovému povýšení, pak zůstane v pomíjivosti. Kristus Ježíš ukázal cestu k věčnosti. Vědění musí neoslabovanou vytrvalostí sledovat cestu, přivádějící ke zbožštění. Musí v lásce sledovat stopy, které toto vědění proměňují v moudrost. Mikulášenci byli sekta, která pojímala křesťanství příliš lehce. Viděli pouze jedno: že Kristus je božským Slovem, věčnou moudrostí, jež se rodí v člověku. Takže, jak oni vyvozovali, je lidská moudrost božským Slovem. Podle toho by jen stačilo hnát se za lidským věděním, aby se ve světě uskutečnilo božství. Ale tak se smysl křesťanské moudrosti nemůže vykládat. Vědění, které je především lidskou moudrostí, je právě tak pomíjivé, jako vše ostatní, není-li nejprve proměněno v moudrost božskou. Ty nejsi takový, říká „duch“ k andělu Efesu, ty ses nedovolával pouze lidské moudrosti. S vytrvalostí jsi nastoupil cestu křesťanství. Ale nesmíš se domnívat, že by nebylo třeba lásky ze všech nejpřednější, má-li se dosáhnout cíle. Je k tomu zapotřebí lásky, která všechnu lásku k něčemu jinému daleko přesahuje. Jen taková je „lásky

nejpřednější“. Cesta k božství je nekonečná; a je nutné pochopit, že dosáhne-li se prvního stupně, může to být jen příprava, aby se vystupovalo ke stále vyšším stupňům. Tím je v prvním poselství znázorněno, jak by se cesta měla vykládat. Obdobným způsobem se může najít smysl těch ostatních.

Jan uzřel, když se obrátil, „sedm svícňů zlatých, a uprostřed těch svícňů podobného Synu člověka, oděného dlouhým rouchem a opásaného zlatým pásem přes prsa; jeho hlava a vlasy jsou bílé jako vlna bílá jako sníh, a jeho oči jako plamen ohně“. Jsme poučeni (1,20): „Sedm svícňů je sedm sborů.“ Tím je vyjádřeno, že svícny jsou sedm různých cest k dosažení božství. Všechny tyto cesty jsou více méně nedokonalé. A syn člověka „měl v pravici své sedm hvězd“ (1,16). „Těch sedm hvězd jsou andělé sedmi sborů“ (1,20). Z mysterijní moudrosti známí vůdčí duchové (daimóni) se tu stali vůdčími anděly těchto společenství. Tato společenství se přitom představují jako těla pro duchové bytosti. A andělé jsou dušemi těchto těl, jako jsou duše lidí vůdčími mocnostmi lidských těl. Společenství jsou cestami k božství v nedokonalosti; a duše společenství by měly být vůdci na těchto cestách. K tomu se sami musí stát takovými, aby vůdcem pro ně byla bytost toho, který má „sedm hvězd“ ve své pravici, „a z jeho úst vychází ostrý dvousečný meč, a jeho vzhled září jako slunce ve své síle“ (1,16). Také v moudrosti mystérií je tento meč. Zasvěcovaný byl polekán „taseným mečem“. To naznačuje stav, do něhož přichází, kdo chce dospět ke zkušenostem božství, aby mu tvář moudrosti zářila jako slunce. Takovým stavem prochází i Jan. Má být zkouškou jeho síly. „A když jsem jej uviděl, padl jsem k jeho nohám jako mrtvý; i položil svou pravici na mne, řka: Neboj se“ (1,17). Zsvěcovaný musí projít zážitky, které jinak učiní člověk jen při průchodu smrtí. Kdo ho vede, musí ho vyvést nad ony oblasti, v nichž mají zrození a smrt význam. Zsvěcenec vstupuje do nového života; „a byl jsem mrtev, a hle, jsem živ na věky věků, a mám klíče smrti a podsvětí“ (1,18). - Jan je tedy k tajemství bytí už připraven. „Potom jsem uviděl - a hle, otevřené dveře v nebi, a ten první hlas, jež jsem slyšel jako hlas trouby mluvící se mnou, říká: Vystup sem, a ukáži ti, co se musí dít potom“ (4,1). Poselství k sedmi duchům těch společenství zvěstují Janovi, co má nastat ve smyslově fyzickém

světě, aby se pro křesťanství připravily cesty. To následující, co spatřuje v „duchu“, ho vede k prvotnímu duchovému zdroji věcí, ukrytému za fyzickým vývojem, který však má zároveň vzejít i jako důsledek fyzického vývoje, jako příští zduchovnělý věk. Co má nastat v budoucnosti, prožívá zasvěcenec jako duchovní zážitek v přítomnosti. „Hned dostal jsem se v ducha, a hle, na nebi stojí trůn, a na trůnu sedící, a ten sedící na pohled podoben kameni jaspisu a karneolu, a duha okolo trůnu podobna na pohled smaragdu“ (4,2-4). Tím se popisuje prazdroj smyslového světla v obrazech, do nichž se odívá pro zřícího člověka. „A okolo trůnu dvacet čtyři trůny, a na těch trůnech sedí čtyřicet starců, oděných v bílá roucha, a na jejich hlavách koruny zlaté“ (4,4). - Značně pokročilé bytosti na stezce moudrosti obklopují tedy prazdroj bytí, aby viděly nekonečnou bytost a vydávaly o ní svědectví. „A uprostřed trůnu i okolo trůnu čtyři živoucí bytosti, plné oči zředu i zezadu. A první podobna Ivu, a druhá podobna býku, a třetí mající tvář člověka, a čtvrtá podobna letícímu orlu. A z těch čtyř živoucích bytostí měla jedna každá po šesti křídlech a okolo i uvnitř byly samé oči; a bez ustání dnem i nocí volaly:

Svatý, svátý, svátý Pán, Bůh Všemohoucí,
byvší, jsoucí a budoucí“ (4,6 - 8)

Není těžké poznat, že tyto čtyři živé bytosti představují nadmyslový život, který je základem smyslových forem životních. Pozvedají své hlasy později, když dozněly polnice, to jest, když se do smyslových forem vstřípený život proměnil v život duchový.

V pravé ruce toho, který seděl na trůně, je kniha, v níž je předznačena cesta k nejvyšší moudrosti (5,1). Jen jediný je hoden otevřít knihu: „Hle, zvítězil lev z pokolení Judova, kořene Davidova, aby otevřel knihu i sedm jejích pečetí“ (5,5). Sedm pečetí má kniha. Sedminásobná je lidská bytost. Že je označována jako sedminásobná, souvisí zase s posvátností čísla sedm. Jako *pečetě* označuje mystická moudrost Filónova věčné myšlenky světa, jež se vyjadřují ve věcech. Tyto stvořitelské myšlenky hledá lidská moudrost. Ale teprve v knize, která je jimi zapečetěna, je božská pravda. Nejprve se musí odkrýt základní myšlenky stvoření, otevřít pečete, pak bude zjevné, co stojí v knize. Ježíš, lev, je sto pečetě otevřít. Stvořitelským myšlenkám dal směr, který jimi vede k moudrosti. - Beránek, jenž

byl zardoušen a jehož Bůh vykoupil vlastní krví, Ježíš, který v sobě přinesl Krista,

který tedy v nejvyšším smyslu prošel mystériem života a smrti, otvírá knihu (5,9- 10). A živé bytosti vysvětlují, co vidí u každé zpečetí (kap. 6). Při otevření první pečete se Janovi ukazuje bílý kůň, na němž sedí jezdec s lukem. Stává se viditelnou první světová mocnost, jedno ztělesnění stvořitelské myšlenky. Nový jezdec, jímž je křesťanství, jej dostává do náležitého směru. Boj je umírněn novou vírou. Při otevření druhé pečete je vidět červeného koně, na němž opět sedí jezdec. Bere mír, druhou světovou mocnost ze Země: aby lidstvo liknavým chováním nezanedbalo pečování o božskost. Při třetím otevření pečete se ukazuje světová mocnost spravedlnosti, vedená křesťanstvím, při čtvrtém otevření moc náboženská, získávající křesťanstvím nové vzezření. - Tím se ujasňuje význam čtyř živých bytostí. Jsou to čtyři hlavní světové mocnosti, jímž se má dostat křesťanstvím nového vedení: válka (lev), pokojná práce (býk), spravedlnost (bytost s lidskou tváří) a náboženský rozmach (orel). Význam třetí bytosti vysvětluje z toho, že při otevření třetí pečete se říká: „Mírka pšenice za denár, tři mírky ječmene za denár“ a že jezdec při tom drží váhy. Při otevření čtvrté pečete je vidět jezdce, jehož jméno bylo „smrt a peklo šlo za ním“. Jezdec je spravedlností náboženskou (6,6-7).

A když je otevřena pečeť pátá, zjevují se duše těch, kteří již působili ve smyslu křesťanství. Zde se objevuje sama myšlenka stvoření, ztělesněná v křesťanství. Ale tímto křesťanstvím se především míní jen první křesťanské společenství, které je pomíjivé jako jiné formy stvoření. Otvírá se pečeť šestá (kap.7); ukazuje se, že duchový svět křesťanství je věčný. Lidé se jeví naplnění tímto duchovým světem, z něhož povstalo samo křesťanství. Je posvěceno svým vlastním stvořením. „A slyšel jsem počet označených, sto čtyřicet čtyři tisíc označených ze všech pokolení synů Izraele“ (7,4). To jsou ti, kteří se připravovali na věčnost dříve, než bylo křesťanství, a kteří byli proměněni podnětem Kristovým.

- Následuje otevření pečete sedmé. Ukazuje se, čím se má *pravé* křesťanství skutečně stát světu. Zjevuje se sedm andělů, kteří „stojí před Bohem“ (8,2). Těchto sedm andělů jsou duchové starého mysterijního nazírání, přeložení zase do křesťanství. Jsou to tedy duchové, přivádějící *vpravdě* křesťanským způsobem

k nazírání Boha. Co se teď koná, je tedy samotným přiváděním k Bohu. Je to „zasvěcení“ udílené Janovi. Jeho zvěstování jsou provázena znameními, nezbytnými při zasvěcování. První anděl troubí na polnici. „A stalo se, že krupobití smíšené z ohně a krve padlo na zem; a třetina země shořela, a třetina stromů shořela, a všechna zelená tráva shořela“ (8,7). A podobně se děje při zvěstováních za znění polnic druhých andělů. - Zde je také vidět, že nešlo jen o zasvěcení ve starém smyslu, ale o zasvěcení nové, jež mělo nastoupit místo starého. Křesťanství nemělo být, jako stará mystéria, pro málo vyvolených. Mělo být pro celé lidstvo. Křesťanství mělo být náboženstvím lidovým; pravda měla být připravena pro každého, kdo má „uši k slyšení“. Staří mystové byli vybírání z mnoha lidí, ale polnice křesťanství znějí pro každého, kdo je chce slyšet. Je to jeho věc, aby přišel. Proto se však také jeví hrůzy, provázející toto zasvěcování lidstva, příšerně vystupňovány. Janovi se v jeho zasvěcení odhaluje, co se má stát ze Země a z jejích obyvatel v daleké budoucnosti. Základem je myšlenka, že zasvěcenec ve vyšších světech může vidět předem to, co se pro nižší svět uskuteční teprve v budoucnosti. Sedm poselství představuje význam křesťanství pro přítomnost, sedm pečeti představuje to, co se v přítomnosti připravuje křesťanstvím pro budoucnost. Pro nezasvěceného je budoucnost zahalená, zapečetěná; v zasvěcení se rozpečetí. Když skončí doba Země, pro niž platí sedm poselství, nastane doba duchovnější. Potom už život nebude plynout tak, jak se zjevuje ve smyslových formách, nýbrž bude také zevně věrným obrazem svých nadmyslových podob. Tyto nadmyslové podoby jsou reprezentovány čtyřmi zvířaty a ostatními pečeti obrazy. V budoucnosti ještě pozdější vystoupí pak podoba Země, prožitelná pro zasvěceného skrze polnice. Tak se zasvěcenec prorocky dovídá, co se má stát. A zasvěcenec ve smyslu křesťanském se dovídá, jak do pozemského života zasahuje a dále působí podnět Kristův. A potom, když se ukázalo, jak všechno příliš závisející na pomíjivosti našlo k dosažení pravého křesťanství smrt, zjevuje se silný anděl s otevřenou knížkou a dává ji Janovi (10,9): „1 praví mi: Přijmi ji a sněz ji a bude hořká ve tvých útrobach, ale v ústech tvých sladká jako med“. - Jan tedy nemá v této knížce pouze *číst*, má ji úplně pojmout do sebe, jejím obsahem se má proniknout. Co pomůže všechno poznání, nebude-li jím člověk živě proniknut. Moudrost se má stát *životem*. Člověk nemá božství jen poznávat, on sám se má stát božským. Taková moudrost, jako je v té knize, trápí zajisté pomíjející přirozenost: „a

bude hořká ve tvých útrokách“, avšak tím více obš’astní přirozenost věčnou: „ale v ústech tvých sladká jako med“. - Jedině takovým zasvěcením se může křesťanství zpřítónit na Zemi. Umrtvuje vše, co náleží nižší přirozenosti. „A jejich mrtvoly budou ležet na náměstí toho velkého města, jež je duchovně zváno Sodoma a Egypt, kde byl i jejich Pán ukřižován“ (11,8). Tím se myslí Kristovi vyznavači. Budou týráni mocnostmi pomíjivosti. Co však bude týráno, jsou jen pomíjivé články lidské přirozenosti, nad nimiž pak tito Kristovi vyznavači ve své pravé bytosti zvítězí. Tím bude jejich osud obrazem vzorového osudu Krista Ježíše. „Duchovně Sodoma a Egypt“ je symbolem pro život, setrvávající v zevnějšku a Kristovým podnětem se neměnicí. V nižší přirozenosti je Kristus *všude* ukřižován. Kde tato nižší přirozenost vítězí, tam zůstává všechno mrtvé. Lidé pokrývají jako mrtvoly náměstí měst. Ti, kteří to překonají a ukřižovaného Krista probudí, uslyší polnici sedmého anděla: „Království světa připadlo Pánu našemu a jeho Kristu; a bude kralovat po věky věků“ (11,15). „A otevřel se chrám Boží na nebi, a spatřena je archa smlouvy jeho v chrámu jeho“ (11,19). V pohlížení na tyto události se obnovuje pro zasvěcence starý boj nižší a vyšší přirozenosti. Neboť všechno, co dříve bylo třeba zažít člověku zasvěcovanému, musí se opakovat v tom, kdo putuje cestami křesťanskými. Jako byl kdysi Osiris ohrožován zlým Týfónem, tak i teď musí být přemožen „velký drak, starý had“ (12,9). Žena, lidská duše, rodí nižší vědění, které je „moci protivnou“, nevystupňuje-li se k moudrosti. Člověk musí tímto nižším věděním projít. Zde v apokalypse se objevuje toto nižší vědění jako „starý had“. V každé mystické moudrosti byl had odjakživa symbolem poznání. Tímto hadem, tímto poznáním může být člověk sveden, nezrodí-li v sobě Syna Božího, který rozdrťí hadovi hlavu. „A vyvržen byl ten velký drak, ten starý had, zvaný Ďábel i Satan, svůdce celého okruhu světa; svržen byl na zem, a jeho andělé svrženi byli sním“ (12,9). Z těchto slov se dá vyčíst, čím chtělo být křesťanství. Chtělo být určitým novým druhem zasvěcení. Novou formou se mělo

dosáhnout toho, čeho se dosahovalo v mystériích. Neboť i v nich se měl přemoci had. Jenže se to nemělo dít jako dříve. Namísto mnoha mystérií mělo nastoupit jedno, prapůvodní mystérium, křesťanské. Ježíš, v němž se Logos stal tělem, měl být zasvěcovatelem celého lidstva. A toto lidstvo se mělo stát jeho vlastní obcí mystů. Nemělo se konat oddělování vyvolených, ale spojení všech. Každý měl mít možnost podle své zralosti stát se mystou. Všem zní poselství; kdo má uši, aby je slyšel, přispěchá vyslechnout jeho tajemství. U každého jednotlivého člověka má být rozhodujícím hlas srdce. Nemá se ten či onen přivádět do mysterijního chrámu, nýbrž ke všem se má mluvit slovem; někdo pak bude schopen uslyšet je slaběji, jiný silněji. Daimónu, andělu ve vlastní hrudi člověka, bude dáno do rukou, jak dalece může být tento člověk zasvěcen. Mysterijním chrámem je celý svět. Nejen ti se mají stát blaženými, kteří ve zvláštních mysterijních chrámech *vidí* podivuhodná konání, jež jim mají dát jistotu pro věčnost, nýbrž „blaženi jsou, kteří *nevidí* a přece *věrr* (Jan 20,29). I kdyby zpočátku tápali v temnotě, snad k nim světlo přece jen ještě přijde. Nikomu se nemá nic upírat, pro každého má být cesta otevřena. - Názorně se pak dále v Apokalypse popisují nebezpečí, jež mohou hrozit křesťanství od antikristovství, a jak potom musí křesťanství zvítězit. Všichni ostatní bohové vcházejí v jediném božství křesťanském: „A to město nepotřebuje slunce ani měsíc, aby mu svítily; neboť sláva Boží ho osvětluje, a svící jeho je Beránek“ (21,23). Je mystériem „Zjevení sv. Jana“, že mystéria již nemají být uzavřena. „I praví mi: Nezapečetuj slova proroctví této knihy, neboť Boží okamžik je blízko“ (22,10). - Pisatel Apokalypsy vyložil, jakou měl víru o poměru své církve k církvím starým. O mystériích se chtěl sám vyslovit v duchovním mystériu. Psal své mystérium na ostrově Patmos. „Zjevení se mu mělo dostat v *jeskyni*. V této zprávě je vyjádřen samotný mysterijní charakter zjevení. - Křesťanství tedy vyšlo z mystérií. Jeho moudrost je v Apokalypse zrozena sama jako mystérium; ale jako mystérium, jež chce rámeček starého světa mystérií přesahovat. Mystérium jednotlivců se má stát mystériem univerzálním. - Mohl by se v tom spatřovat rozpor, když se tu říká, že křesťanstvím se nezjevila tajemství mystérií, a potom že se zase přesto v duchovním zření apokalyptika spatřuje křesťanské mystérium.

Tento rozpor se rozptýlí, uvážíme-li, že událostmi v Palestině byla zjevena tajemství starých mystérií. Odhalilo se tím, co se předtím v mystériích zahalovalo. Novým tajemstvím je nyní to, co bylo vloženo do světového vývoje zjevením Krista. Starý

zasvěcenec prožíval v duchovém světě, že vývoj ukazuje ještě na „skrytého Krista“; křesťanský zasvěcenec se dovídá o skrytých účincích „Krista zjevného“.

Rudolf Steiner

GA 8